

ILVO

Instituut voor Landbouw-,
Visserij- en Voedingsonderzoek

(c) Sofie Vandendriessche

BELEIDSADVIES

DE WERKELIJKE PRIJS (“TRUE PRICE”) VAN VOEDSEL

6 DECEMBER 2024

ILVO BELEIDSADVIES 2024.04

DE WERKELIJKE PRIJS (“TRUE PRICE”) VAN VOEDSEL

Auteurs

Valentina Martinez Ruiz, Emile Van Caenegem, Lies Messely en Fleur Marchand.

Gelieve naar dit beleidsadvies te verwijzen als volgt:

Martinez Ruiz, V., Van Caenegem, E., Messely, L. & Marchand, F. 2024. De werkelijke prijs van voedsel, ILVO beleidsadvies 2024.04.

SAMENVATTING

Beleidsadvies

Het concept van “true pricing” herwaardeert de kosten en baten die samenhangen met milieugebonden, sociale, gezondheids- en economische externaliteiten. Deze werkelijke kosten worden uiteindelijk opgenomen in de prijs van goederen of diensten binnen het voedselsysteem. Het belangrijkste doel is om overheden, bedrijven, investeerders, consumenten en andere belanghebbenden te ondersteunen bij het nemen van beter geïnformeerde economische beslissingen die de overgang naar een duurzamer en inclusiever voedselsysteem bevorderen.

De implementatie van true pricing brengt echter uitdagingen met zich mee, zoals het ontwikkelen van een geschikte methodologie en het vaststellen van een nauwkeurige prijs. Dit beleidsadvies belicht belangrijke aandachtspunten voor een effectieve true pricing-strategie, met een focus op betrokkenheid van burgers en beleidsmakers, een eerlijke verdeling van risico's, investeringen en kosten, en het herstellen van machtsverhoudingen binnen de agrovoedingsketen. Daarnaast is een uitgebreid Europees beleidskader essentieel om consistentie en samenwerking te waarborgen.

In situaties waar prijsverhogingen optreden, kunnen solidariteitsmechanismen worden overwogen om toegankelijkheidsproblemen voor kwetsbare groepen te voorkomen. Interdisciplinair onderzoek is van groot belang om de methodologieën te verbeteren en de complexiteit van het voedselsysteem effectief aan te pakken. Het succes van een true pricing-initiatief in het Vlaamse agrovoedselsysteem hangt af van de integratie met aanvullende instrumenten. Deze moeten zorgen voor een eerlijke verdeling van de lasten, concurrentienadelen voorkomen en verantwoordelijke actoren ondersteunen bij het internaliseren van externaliteiten door de gehele waardeketen.

Knelpunten en aanbevelingen voor true pricing van voedsel in Vlaanderen

Methodologie

- Monitor, evalueer en actualiseer de methodologieën voor true pricing regelmatig.
- Neem landbouwincomens, die vaak over het hoofd worden gezien, op in de berekeningen voor true pricing.
- Versterk de methodologie door middel van interdisciplinair onderzoek.

Overeenkomsten binnen de waardeketen

- Bevorder de betrokkenheid van burgers en beleidsmakers om brede steun te garanderen.
- Zorg ervoor dat true pricing-beleid mechanismen, investeringen en transitie-kosten omvat.
- Herstel de machtsbalans binnen de agrovoedingsketen.
- Zet in op meer Europese financiering voor sociaal-economisch onderzoek naar landbouw.

Regionale concurrentiepositie

- Ontwikkel een EU-breed beleidskader om regionale nadelen binnen de interne markt te voorkomen.
- Voer marktanalyses, studies naar politieke economie en modelberekeningen uit om de impact van handelsbeleid en de concurrentiekracht van verhandelde goederen te beoordelen.

INLEIDING

VLAAMSE VOEDSELSTRATEGIE EN EERLIJKE EN TRUE PRICING

In 2014 legde de Vlaamse regering de basis voor de Vlaamse Voedselstrategie, met als doel een blauwdruk te ontwikkelen voor duurzamere, regionale voedselsystemen. Deze blauwdruk moest toekomstige regeringen helpen om sneller en meer geïntegreerd in te spelen op belangrijke voedseluitdagingen zoals gezondheid, klimaat, economische en sociale veerkracht en innovatie. In 2022 werden, als onderdeel van de 'Go4Food'-strategie, zogenoemde voedseldeals geïntroduceerd. Deze deals richten zich op het behalen van meerdere strategische doelstellingen en het aanpakken van bestaande knelpunten in het Vlaamse voedselsysteem. In samenwerking met belanghebbenden uit de volledige voedselwaardeketen werden door de overheid 7 voedseldeals vastgesteld (Departement Landbouw en Visserij, 2023).

Voedseldeal 1 focust specifiek op eerlijke en true pricing in de Vlaamse context. Als reactie daarop hebben verschillende organisaties al initiatieven gelanceerd rond true pricing. Deze initiatieven zijn gericht op het verbeteren van prijstransparantie, het begrijpen van prijsvormingsmechanismen, het garanderen van correcte prijsoverdracht doorheen de waardeketen, en het opzetten van prijsindexen. Een voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van verschillende indexsystemen door Vlaamse boerenorganisaties, zoals Boerenbond, om beter inzicht te krijgen in de factoren die leiden tot stijgende productiekosten. Andere initiatieven richten zich op specifieke spelers binnen de keten, zoals het onderzoeken van

inspanningen van supermarkten om consumenten te stimuleren gezondere en duurzamere keuzes te maken via onderzoeksprojecten en campagnes.

Diverse actoren binnen de Vlaamse agrovoedingssector, zoals de voedingsindustrie, NGO's en landbouworganisaties, hebben lerende netwerken opgezet die kansen, mogelijkheden en doorbraken rond true pricing en eerlijke prijzen onderzoeken. Hierbij gaat bijzondere aandacht uit naar de nieuwe uitzondering binnen de mededingingswetgeving.

Dit beleidsadvies schetst de stand van zaken over een opkomend onderwerp binnen de wereldwijde agrovoedingsystemen: de true price van voedsel. Het bespreekt methodologiën voor de berekening van true price, presenteert de huidige uitdagingen en doet beleidsaanbevelingen op basis van een review van wetenschappelijke literatuur en interviews met belanghebbenden uit de Vlaamse agrovoedingssector. Dit advies vormt een basis voor verdere verkenning en implementatie van het concept van true pricing in Vlaanderen.

Voor een uitgebreider overzicht van dit onderwerp kunnen lezers terecht bij een Engelstalig [rapport over true pricing](#).

We starten met een beschrijving van de uitdagingen rond de implementatie van de true cost binnen het wereldwijde voedselsysteem. Vervolgens definiëren we het concept van de true price en lichten we huidige overheidsinitiatieven toe. Tot slot identificeren we drie belangrijke knelpunten voor de implementatie van true pricing in Vlaanderen en doen we aanbevelingen.

UITDAGINGEN VOOR HET CREËREN VAN DUURZAME VOEDSELSYSTEMEN

Duurzame voedselsystemen zorgen voor betaalbaar en gezond voedsel voor iedereen, met respect voor planetaire en sociale grenzen. De agrovoedingssector levert een belangrijke bijdrage aan de samenleving, maar veel van de huidige praktijken zijn niet altijd milieuvriendelijk, sociaal of economisch duurzaam. Dit leidt tot aanzienlijke kosten voor het milieu, het sociaal welzijn en de volksgezondheid. Hierdoor slaagt het voedselsysteem er niet in om voor iedereen betaalbaar voedsel te garanderen (Galvani et al., 2023; Hendriks et al., 2021).

De productie en consumptie van agrovoedingsproducten brengen kosten met zich mee, zoals de uitstoot van broeikasgassen (BKG), verlies van biodiversiteit, toenemende watervervuiling, onveilige arbeidsomstandigheden en lage lonen. Het merendeel van de werkende armen verdient zijn inkomen in de landbouw, en wereldwijd sterven jaarlijks meer dan 10 miljoen mensen door ondervoeding. Momenteel worden de sociale en milieukosten die met productie en consumptie samenhangen niet gedragen door fabrikanten, consumenten of andere kopers, maar door mensen in de hele waardeketen. Deze negatieve externaliteiten, oftewel de onbedoelde gevolgen van economische activiteiten voor derden, zijn niet in de marktprijzen opgenomen en blijven dus buiten beschouwing (Hendriks et al., 2021; Price, 2019).

EXTERNALITEITEN

Externaliteiten brengen drie grote uitdagingen met zich mee voor voedselsystemen. Ten eerste verstoren ze het vermogen van samenlevingen om hun volledige potentieel te benutten doordat de werkelijke waarde van voedsel door marktprijzen wordt vervormd. Met andere woorden, **marktprijzen weerspiegelen niet**

nauwkeurig de echte kosten en baten van producten, of de werkelijke waarde van bedrijven. De winst van een bedrijf weerspiegelt bijvoorbeeld vaak niet de impact op klimaatverandering door broeikasgasemissies of de slechte arbeidsomstandigheden van hun werknemers. Financiële winsten zijn meestal gebaseerd op verwachte opbrengsten, waardoor investeringsrendementen zelden aansluiten bij de werkelijke maatschappelijke voordelen van deze investeringen. Bovendien wordt de economische waarde van de voedselindustrie, meestal gemeten aan de hand van de bijdrage aan het bruto binnenlands product (BBP), vaak beoordeeld zonder rekening te houden met cruciale kwesties zoals klimaatverandering, ontbossing en volksgezondheid. Deze tekortkomingen belemmeren de ontwikkeling van effectief beleid (Hendriks et al., 2021).

Ten tweede **dragen negatieve externaliteiten bij aan sociale ongelijkheid en onrechtvaardigheid**. Milieuschade, zoals lucht- en watervervuiling, treft vaak onevenredig de meest kwetsbare gemeenschappen. Schadelijke (agrovoedings)producten worden bovendien vaak agressief op de markt gebracht voor kwetsbare groepen, zoals kinderen (Hendriks et al., 2021).

Ten derde **stimuleren externaliteiten onbedoeld niet-duurzame, onbetaalbare en ongezonde voedselproductie en -consumptie**. Doordat de kosten voor natuur, gezondheid en samenleving worden geëxternaliseerd, wordt het winstgevender om te investeren in onduurzame en ongezonde voedselproductie. Daarbij stroomt het meeste kapitaal naar bedrijven die uitblinken in het externaliseren van kosten om hun winst te maximaliseren (Hendriks et al., 2021).

BARRIERES OM EXTERNE KOSTEN TE INTERNALISEREN

De eerder genoemde problemen onderstrepen de dringende noodzaak om externe kosten te internaliseren, of anders gezegd, publieke kosten om te zetten in private kosten. Dit proces wordt echter bemoeilijkt door drie belangrijke obstakels (Hendriks et al., 2021; Price, 2019).

Ten eerste is er een **gebrek aan transparantie**. Internalisering vereist een nauwkeurige identificatie van externe kosten en toegang tot uitgebreide gegevens over hun omvang en verdeling. Een gebrek aan transparantie leidt tot informatie-asymmetrie, waardoor kopers minder bereid zijn om de geïnternaliseerde kosten te dragen (Price, 2019).

Ten tweede zijn er **geen herstelmaatregelen**: in het huidige systeem worden externe kosten zelden aangepakt via maatregelen zoals herstelbetalingen of compensatie aan getroffen individuen (Price, 2019).

Tot slot zijn er **weinig effectieve markt- of regelgevende prikkels** die bedrijven, consumenten en andere belanghebbenden stimuleren om externe kosten te vermijden of te compenseren (Price, 2019).

(c) Sofie Vandendriessche

WAT BETEKENT DE “TRUE PRICE” VAN VOEDSEL?

Definitie:

”De true price is de som van de marktprijs (de prijs waarvoor een product wordt verkocht) en de true price gap (de sociale, milieukosten en gezondheidskosten veroorzaakt door de productie en consumptie, zoals de bijdrage aan klimaatverandering, watervervuiling of arbeidsongevallen).” (Galgani et al., 2023).

De bovenstaande definitie van de true price van voedsel biedt een transparante en unieke duurzaamheidsindicator door sociale en milieukosten in één gemeenschappelijke monetaire eenheid te kwantificeren. Dit stelt consumenten en kopers in staat om meer duurzame producten te kiezen. Bovendien identificeert en rangschikt de true price negatieve effecten, wat bedrijven en overheden helpt om prioriteiten te stellen en kansen voor verbetering te identificeren (Galgani et al., 2023). Hoewel de positieve effecten van agrovoedingsproducten ook belangrijk zijn, kan true pricing deze baten meten en communiceren wanneer deze de negatieve externaliteiten compenseren (Galgani et al., 2023). Een meer gedetailleerde uitleg van de true price is te vinden in het uitgebreide [rapport over true pricing](#).

BETEKENT EEN “TRUE PRICE” AUTOMATISCH EEN HOGERE PRIJS?

Een veelvoorkomende zorg is dat het opnemen van externaliteiten in voedselprijzen uiteindelijk de prijzen van voedsel zal verhogen. Hoewel dit mogelijk is, kan het worden beperkt als externaliteiten worden geïnternaliseerd door actoren in het hele voedselsysteem. Dit vereist de ontwikkeling van transparante standaarden en principes die consequent worden toegepast, van de nationale BBP-metingen tot duurzaamheidsrapporten van bedrijven (FAO, 2023; von Braun & Hendriks, 2023).

Het opnemen van sociale kosten, zoals arbeidsomstandigheden, arbeidsongevallen en leefbare lonen, kan armoede en daarmee samenhangende ondervoeding verminderen, wat uiteindelijk de productiviteit in de voedsel- en landbouwsector zal verhogen. Een hogere productiviteit kan de druk op voedselprijzen verminderen, wat consumenten ten goede komt (FAO, 2023).

Voor milieueexternaliteiten hangt de impact op de prijzen af van wie de kosten draagt: de vervuiler of degene die beïnvloed wordt. In het eerste geval vereist het 'de vervuiler betaalt'-principe dat degenen die verantwoordelijk zijn voor vervuiling de kosten dragen. In de praktijk wordt dit bereikt door (1) het invoeren van milieuvriendelijke regelgeving, (2) belastingen of (3) het opzetten van markten voor het recht om te vervuilen. Deze maatregelen verhogen meestal de productiekosten, die ofwel langs de waardeketen worden geabsorbeerd of worden doorberekend aan consumenten in de vorm van hogere voedselprijzen (FAO, 2023).

Wanneer de kosten worden gedragen door één of meerdere individuen die worden beïnvloed door activiteiten waaraan zij zelf niet deelnemen, moet beleid erop gericht zijn te voorkomen dat voedselprijzen stijgen. Een goed voorbeeld hiervan is betaling voor ecosysteemdiensten, waarbij de maatschappij compensatie biedt aan landbouwers om een gedragsverandering richting minder negatieve milieu-impact te stimuleren.

Overheden kunnen ook de overgang naar schonere, minder vervuilende praktijken ondersteunen via subsidies of goedkeuringen, zonder van producenten te eisen dat zij milieudiensten leveren (FAO, 2023).

METHODES VOOR DE BEREKENING VAN TRUE PRICE

Het beoordelen van het verschil tussen de marktprijs en de true price vereist een nauwkeurige bepaling en waardering van de sociale, milieu- en gezondheidsgerelateerde gevolgen van productie en consumptie, uitgedrukt per eenheid. Dit vraagt om een gedetailleerd inzicht in de volledige productieketen en de mogelijke externaliteiten. Momenteel is er nog geen gevestigde, systematische methodologie beschikbaar die deze taak volledig kan uitvoeren. Toch zijn er in de afgelopen jaren verschillende benaderingen, methoden en instrumenten ontwikkeld om inzicht te krijgen in de verborgen kosten en baten van landbouw en voedsel, door de volledige kosten van het voedselsysteem te verduidelijken (Galvani et al., 2023).

Eén van de meest gebruikte methoden is True Cost Accounting (TCA), waarmee de belangrijkste gevolgen en afhankelijkheden in landbouw- en voedselsystemen worden vastgelegd. Daarnaast wordt de Life-Cycle Assessment (LCA)-methodologie en haar varianten, zoals de sociale LCA (sLCA) en natural capital accounting, vaak gebruikt om externaliteiten te kwantificeren.

De laatste twee methoden zijn ook toegepast als onderdeel van een methode om negatieve externaliteiten te kwantificeren. Dit is echter geen uitputtende lijst, aangezien andere onderzoekers en wetenschappers hun eigen waarderingskaders hebben ontwikkeld door verder te bouwen op TCA's, LCA's of andere bestaande tools voor specifieke vakgebieden of doelen.

Een volledige beschrijving van de verschillende methodologieën is te vinden in het True price-rapport.

WAT KUNNEN OVERHEDEN NU AL DOEN?

Tot nu toe wordt de true price van voedsel in de literatuur vooral gezien als een informatief concept. Toch kan inzicht in de kloof tussen de marktprijs en de true price, evenals in manieren om deze kosten te compenseren, leiden tot concrete actie. Overheden, bedrijven, investeerders, consumenten en andere organisaties kunnen op basis van deze kennis economische beslissingen nemen die de overgang naar een duurzaam en inclusief voedselsysteem bevorderen (True pricing Foundation & Impact Economy Foundation, 2020).

Overheden beschikken al over verschillende instrumenten om agrovoedingssystemen effectief te transformeren. Deze interventies kunnen gericht worden ingezet om duurzaam en inclusief economisch gedrag te stimuleren.

De keuze van de instrumenten hangt af van het onderdeel van het agrovoedselsysteem dat wordt aangepakt. Dit kan de hele agrovoedingsketen zijn, of specifieke doelgebieden zoals voedselconsumptie of algemene diensten zoals verwerking en detailhandel.

De **hele keten** kan worden beïnvloed door veelgebruikte beleidsinstrumenten zoals handels- en marktinterventies, fiscale subsidies, wetten en regelgeving, en publieke en private investeringen.

Voor instrumenten die **consumentengedrag** beïnvloeden, zijn enkele mogelijkheden: fiscale subsidies voor consumenten, belastingen op ongezonde of niet-duurzame producten, marketing en promotie van gezonde voeding, en etikettering en certificering.

Daarnaast kunnen **algemene diensten** worden ingezet voor een bredere impact op het systeem. Voorbeelden hiervan zijn investeringen in infrastructuur, onderzoek en ontwikkeling, kennisoverdracht en inspectie-diensten. Alle genoemde instrumenten kunnen worden aangepast of hervormd op basis van inzichten uit True Cost-assessments. De uitdaging ligt niet in het opnieuw uitvinden van deze instrumenten, maar in de manier waarop ze worden geïmplementeerd (FAO, 2023).

WAT KUNNEN ANDERE ACTOREN DOEN?

True cost-assessments kunnen worden geïntegreerd in **scenario- en beleidsanalyses** om de impact en effectiviteit van verschillende beleidsmaatregelen te evalueren. Dit is cruciaal om afwegingen, synergieën en de beste aanknopingspunten voor duurzamer beleid te identificeren. Belangrijke factoren hierbij zijn sociaaleconomische haalbaarheid, kosteneffectiviteit en milieuprestaties (FAO, 2023).

Supermarktexperimenten met true pricing zijn tot nu toe beperkt gebleven tot specifieke landen, producten en supermarkten. Eén van deze experimenten, uitgevoerd door Wageningen University (WUR) in een biologische supermarkt in Amsterdam, onderzocht of het verstrekken van informatie over de true price invloed had op het koopgedrag van consumenten (WUR, 2022). In het experiment werd een theoretisch model gebruikt met impactspecifieke modules om prijzen te evalueren. De resultaten lieten zien dat de extra informatie weinig effect had op het koopgedrag, omdat veel shoppers de prijsetiketten niet opmerkten. Voor toekomstige experimenten wordt aanbevolen interventies zichtbaarder te maken. Uit het onderzoek bleek dat consumenten eerder geneigd zijn om producten met een true price

te kopen als zij (1) vertrouwen hebben in het product, (2) het zien als een manier om zichzelf te onderscheiden, of (3) het ervaren als een positieve invloed op hun toekomstige koopgedrag (Wageningen University, 2022).

Een ander experiment vond plaats in een lokale supermarkt in Duitsland, waar in 2023 tijdens een campagne van één week de prijzen van negen voedingsproducten werden verhoogd (Michalke et al., 2022). De voorlopige resultaten toonden aan dat de prijzen van conventionele producten sterker stegen dan die van biologische producten, en dat de verkoop van conventionele producten ook sterker daalde. Dit suggereert dat prijsverhogingen een aanzienlijke invloed kunnen hebben op het koopgedrag van consumenten.

BOX 1

TRUE PRICE INITIATIEVEN IN FRANKRIJK EN NEDERLAND

Sommige lidstaten, zoals Frankrijk en Nederland, lopen voorop in het toepassen van True price-accounting door wetgeving voor te stellen of te herzien. **Frankrijk** heeft drie 'États généraux de l'alimentation' (EGAlim)-wetten ingevoerd, gericht op handelsrelaties in de landbouwsector en het bevorderen van gezonde en duurzame voedselsystemen.

- **EGAlim 1** heeft als doel een fatsoenlijk inkomen voor boeren te garanderen door de bestaande prijsstructuur om te keren. Boeren stellen de contractprijzen vast, die vervolgens in de rest van de waardeketen gerespecteerd moeten worden. Niet-naleving door andere actoren wordt bestraft.
- **EGAlim 2** is een aanvullende wet die de ambities van EGAlim 1 versterkt door een prijsherzieningsmechanisme in te voeren. Dit mechanisme gebruikt verplichte indicatoren om kosten door te berekenen in de agrovoedingsketen.
- **EGAlim 3** richt zich op het creëren van een evenwicht in de handelsrelaties tussen voedselleveranciers en grote retailers. Het omvat sancties tegen ongepaste druk van distributeurs (Ministère de l'Agriculture et de la Souveraineté alimentaire, 2019).

Ook in **Nederland** heeft de Autoriteit Consument & Markt (ACM) richtlijnen opgesteld om marktdeelnemers beter te informeren over de mogelijkheden rond duurzaamheidsvereenkomsten. De ACM benadrukt dat consumenten recht hebben op een eerlijk aandeel van de compensatie voor schade die wordt veroorzaakt door concurrentiebeperkingen (Autoriteit Consument & Markt, 2020).

BOX 2

TRUE PRICE INITIATIEVEN OP EUROPEES NIVEAU

De Europese Commissie heeft stappen ondernomen om true pricing te bevorderen binnen landbouwwaardeketens. Dit gebeurt door boeren te ondersteunen bij deelname aan producenten- en brancheorganisaties, uitzonderingen in de mededingingswetgeving te creëren voor afspraken die hogere duurzaamheidsnormen nastreven, markt- en prijstransparantie te vergroten en oneerlijke handelspraktijken in de landbouw- en voedselvoorzieningsketen aan te pakken (Europese Commissie, n.d., 2017, 2019).

Het **stimuleren van deelname van boeren aan producenten- en brancheorganisaties** is bedoeld om hun collectieve onderhandelingspositie te versterken. De Commissie erkent de machtsasymmetrie tussen boeren, die vaak werken op kleine familiebedrijven, en verwerkers en retailers, die doorgaans meer geconcentreerd zijn. Brancheorganisaties bevorderen de dialoog tussen verschillende actoren in de waardeketen, stimuleren goede praktijken en verbeteren de markttransparantie. Om samenwerking te ondersteunen, biedt de EU prikkels, zoals uitzonderingen op bepaalde EU-mededingingsregels en toegang tot EU-financiering (Europese Commissie, 2017).

Artikel 101 van het **Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verbiedt overeenkomsten die de concurrentie beperken** en leiden tot hogere prijzen of lagere beschikbaarheid van voedselgrondstoffen. De Verordening inzake de gemeenschappelijke marktordening (CMO-Verordening) maakt echter een uitzondering voor bepaalde beperkende overeenkomsten in de landbouw, mits deze noodzakelijk zijn om duurzaamheidsdoelstellingen te behalen die verder gaan dan de verplichte regelgeving. In 2023 publiceerde de Europese Commissie richtlijnen voor het opstellen van dergelijke overeenkomsten in de landbouw. Volgens deze richtlijnen moeten de overeenkomsten landbouwproducenten als een van de partijen omvatten, duurzaamheidsdoelstellingen nastreven (bijvoorbeeld milieubescherming, vermindering van pesticidengebruik, bestrijding van antimicrobiële resistentie en verbetering van dierenwelzijn), en duidelijke eisen stellen voor de normen. Beperkingen moeten essentieel zijn om deze doelen te bereiken, en de richtlijnen verduidelijken ook wanneer mededingingsautoriteiten moeten ingrijpen (Europese Commissie, 2017).

De **Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken (UTP-Richtlijn) heeft als doel boeren en kleine en middelgrote leveranciers (KMO's) in de landbouw- en voedselvoorzieningsketens beter te beschermen door bepaalde oneerlijke praktijken te verbieden**. De richtlijn is gebaseerd op drie kernprincipes: (1) bescherming van boeren, boerenorganisaties en zwakkere leveranciers tegen kopers in de landbouwsector, (2) handhaving van oneerlijke praktijken door nationale autoriteiten in de lidstaten, en (3) de mogelijkheid voor lidstaten om strengere regels in te voeren dan de UTP-Richtlijn voorschrijft (Europese Commissie, 2019).

In de praktijk onderscheidt de UTP-Richtlijn twee categorieën oneerlijke handelspraktijken: 'zwarte' praktijken, die strikt verboden zijn, en 'grijze' praktijken, die zijn toegestaan mits de leverancier en de koper hierover afspraken maken. Voorbeelden van zwarte praktijken zijn annuleringen op korte termijn van bederfelijke agrovoedingsproducten en eenzijdige wijzigingen van contracten door de koper. Grijze praktijken kunnen het retourneren van onverkochte producten of betalingen door de leverancier voor promotie, marketing of reclame omvatten.

Methoden voor het berekenen van true pricing kennen diverse beperkingen die een brede acceptatie bemoeilijken. Het evalueren van de impact van true pricing-beleid is lastig, met name bij het kiezen van geschikte indicatoren om externaliteiten te meten. Deze complexiteit brengt het risico met zich mee dat prijsvorming minder transparant wordt in plaats van duidelijker. De huidige methoden zijn nog niet volledig ontwikkeld: verschillen in reikwijdte, concepten, classificaties en terminologie maken het moeilijk om beoordelingen met elkaar te vergelijken.

De diversiteit aan methodologieën vormt ook een obstakel voor overheden en bedrijven om True Cost Accounting (TCA) effectief toe te passen. Daarnaast brengen TCA's aanzienlijke operationele uitdagingen met zich mee, vooral op het gebied van gegevensverzameling en -bronnen. Hoewel er veel data beschikbaar is, zijn uniforme normen op lokaal, regionaal en mondiaal niveau essentieel om misbruik van TCA's, zoals greenwashing, te voorkomen (Galgani et al., 2021; Sandhu et al., 2021; von Braun & Hendriks, 2023).

Deze uitdagingen weerspiegelen de complexiteit van voedselsystemen en waardeketens, die variëren van lokale productie tot mondiale toeleveringsketens zoals die van granen, koffie of cacao (von Braun & Hendriks, 2023). Het volledig traceren van de productieketen, van productie tot consumptie, is ingewikkeld, waardoor het lastig is om alle positieve en negatieve effecten te begrijpen. Deze complexiteit wordt nog versterkt door factoren zoals gedragsverandering, eetpatronen en hun verbanden met klimaatverandering (Sandhu et al., 2021).

(c) Sofie Vandendriessche

MONITORING

De methodologieën voor het berekenen van true en fair prices moeten regelmatig worden gemonitord en waar nodig aangepast om relevant en effectief te blijven.

ZORG VOOR EEN EERLIJKE TRUE PRICE

Landbouwincomens, die vaak over het hoofd worden gezien, verdienen speciale aandacht bij True Cost Assessment (TCA). Het vaststellen van eerlijke prijzen is complex door marktverstoringen (De Graef & Carels, 2023). Eerlijke prijzen hangen nauw samen met de lonen van boeren, die worden bepaald in competitieve markten met machtsonevenwichtigheden, waarbij boeren vaak aan de onderkant van de waardeketen staan. Om dit probleem aan te pakken, moet het genereren van eerlijke inkomens in de landbouwmarkten grondig worden geanalyseerd, met aandacht voor deze complexe dynamiek.

ROL VAN ONDERZOEKERS

Methodologisch onderzoek is cruciaal voor het ontwikkelen van een true price-economie. Interdisciplinaire bijdragen van landbouweconomen zijn van essentieel belang om methodologieën te verbeteren en effectieve strategieën te vinden om externaliteiten binnen het voedselsysteem te internaliseren.

OVEREENKOMSTEN

Overeenkomsten binnen de waardeketen zijn essentieel voor de implementatie van true pricing. Het bereiken van dergelijke overeenkomsten is echter uitdagend binnen het (Vlaamse) voedselsysteem, vanwege de asymmetrieën en verschillen in onderhandelingsmacht tussen de actoren in het agrovoedselsysteem.

CONSUMENTEN

Consumenten zijn mogelijk niet bereid om meer te betalen voor dezelfde voedingsproducten. Hoewel een kleine groep consumenten bewuste en weloverwogen keuzes maakt, blijft de meerderheid gevoelig voor prijsveranderingen. Dit kan nadelig zijn voor kleinere bedrijven, die vaak moeite hebben om de kosten van negatieve externaliteiten te internaliseren en daardoor genoodzaakt zijn hogere prijzen te vragen voor vergelijkbare producten.

(c) JJ_Ying on [Unsplash](#)

BETREK BURGERS EN BELEIDSMAKERS

Het internaliseren van externaliteiten vereist de betrokkenheid van alle actoren in het voedselsysteem. Overleg, dialoog en duidelijke doelstellingen zijn noodzakelijk om overeenkomsten langs de gehele waardeketen tot stand te brengen.

ZORG VOOR EEN ZORGVULDIGE AANPAK DOOR BELEIDSMAKERS

Effectieve implementatiemechanismen, investeringen en financiering zijn onmisbaar voor de overgang naar eerlijke prijzen in het voedselsysteem. Zonder deze stappen loopt true pricing het risico slechts een informatieve maatstaf te blijven. Wetgevende kaders, zoals de goede praktijken in Frankrijk en Nederland (Box 1), ondersteund door EU-initiatieven (Box 2), kunnen helpen overeenkomsten binnen de waardeketen te faciliteren.

HERSTEL DE MACHTSBALANS IN DE AGROVOEDINGSKETEN

Het is noodzakelijk om nieuwe procedures in te voeren die de machtsverhoudingen binnen de agrovoedingsketen opnieuw in balans brengen. Een eerlijke verdeling van kosten vereist een gelijk speelveld, waarin sterkere spelers worden verhinderd hun kosten en risico's af te schuiven op de zwakkere actoren in de keten.

ROL VAN ONDERZOEKERS

Onderzoekers moeten een actieve rol spelen in discussies over hoe alle actoren in de voedselketen betrokken kunnen worden bij de overgang naar true pricing. Ook is hun bijdrage essentieel bij het ontwikkelen van eerlijke mechanismen voor lastenverdeling. Daarnaast moet op Europees niveau meer financiering worden vrijgemaakt voor sociaal-economische studies die gericht zijn op het verbeteren van de werking van landbouwmarkten door middel van beleidsinstrumenten.

True pricing-initiatieven kunnen de regionale concurrentiepositie van verhandelde goederen beïnvloeden, omdat concurrentievoordelen kunnen ontstaan voor producten en landen waar true pricing niet wordt toegepast. Volgens Vlaamse belanghebbenden geldt dit mogelijk niet voor importerende landen. Bij de huidige beoordelingen van geïmporteerde producten ligt de nadruk te sterk op voedselveiligheid en gezondheid, terwijl het productieproces vaak wordt genegeerd. Hierdoor kunnen importproducten, die qua kwaliteit vergelijkbaar lijken, aanzienlijk verschillen in milieunormen en klimaatstandaarden. Dit leidt tot kostenverschillen en plaatst binnenlandse producenten op een concurrentienadeel. Deze verborgen kosten moeten worden meegenomen bij het evalueren van true prices (De Graef & Carels, 2023).

Aangezien België een exportland is, wordt "de prijsbepaling niet in België gemaakt, maar internationaal vastgesteld." Dit leidt tot bezorgdheid onder exporteurs dat true pricing de toegang tot buitenlandse markten kan bemoeilijken. Om dit probleem aan te pakken, is consistentie in de toepassing van true pricing noodzakelijk, bijvoorbeeld door middel van spiegelclausules in vrijhandels-overeenkomsten. Dit zou zowel in het Europese als in het mondiale handelsbeleid moeten worden opgenomen (von Braun & Hendriks, 2023).

(c) Sofie Vandendriessche

BELEIDSKADER

Het opzetten van een true price-economie vereist een robuust beleidskader op Europees niveau. Implementatie op Europese schaal is essentieel om regionale nadelen binnen de interne EU-markt te voorkomen.

Daarnaast zou een nieuw handelsbeleid prioriteit moeten geven aan het harmoniseren van standaarden en voorschriften in productieprocessen (spiegelclausules) om eerlijkheid en wereldwijde duurzaamheid in de internationale landbouwhandel te bevorderen (De Graef & Carels, 2023).

ROL VAN ONDERZOEKERS

Er is onderzoek nodig om de impact op de concurrentiekracht van verhandelde goederen en handelsbeleid te begrijpen. Uitgebreide marktanalyse, studies naar politieke economie en andere modelleeroefeningen zijn hierbij van groot belang.

CONCLUSIE

Het realiseren van eerlijke en true pricing biedt een unieke kans om het Vlaamse voedselsysteem te transformeren door ecologische, sociale en economische kosten en baten nauwkeurig te herwaarderen en te kwantificeren. True pricing stelt beleidsmakers, bedrijven, boeren, investeerders en consumenten in staat om beter geïnformeerde beslissingen te nemen. Bovendien bieden true prices een transparante indicator die kan helpen geopolitieke externaliteiten te internaliseren en armoede en ondervoeding aan te pakken. Dit gebeurt door eerlijke inkomens en goede arbeidsomstandigheden de norm te maken. Daarnaast vermindert deze aanpak negatieve milieueffecten en stimuleert het betaalbare, duurzame en voedzame diëten.

De implementatie van true pricing brengt in de praktijk echter grote uitdagingen met zich mee, variërend van het ontwikkelen van een geschikte methodologie tot het vaststellen van een eerlijke verdeling van de voordelen. Lopende discussies richten zich op het ontwerpen van herstelmechanismen om externe schade te compenseren. Deze uitdagingen kunnen worden onderverdeeld in drie hoofdcategorieën: (1) consumentengedrag, (2) overeenkomsten binnen de waardeketen en (3) concurrentiekracht.

True prices hebben het potentieel om aanzienlijke voordelen te bieden door de hele agrovoedingsketen. Voor een succesvolle implementatie is het echter essentieel dat true pricing wordt gekoppeld aan beleidsinstrumenten die zorgen voor een eerlijke verdeling van de lasten binnen de waardeketen, concurrentienadelen en verdelingsproblemen voorkomen, en verantwoordelijke actoren ondersteunen bij het internaliseren van externe kosten.

(c) Sofie Vandendriessche

REFERENTIES

1. Autoriteit Consument & Markt. (2020). Guidelines: Sustainability agreements. Opportunities within competition law.
2. De Graef, P., & Carels, K. (2023). Policy recommendations for a more active and comprehensive socioeconomic policy in agriculture. www.salv.be
3. Department of Agriculture and Fisheries. (2023). A Flemish Food Strategy for tomorrow “Go4Food.”
4. European Commission. (n.d.). Producer and interbranch organisations.
5. European Commission. (2017). Regulation (EU) 2017/2393 of the European Parliament and of the Council.
6. European Commission. (2019). The Directive on Unfair Trade Practices in the agricultural and food supply chain.
7. Food and Agriculture Organisation (FAO). (2023). The State of Food and Agriculture 2023. In The State of Food and Agriculture 2023. FAO. <https://doi.org/10.4060/cc7724en>
8. Galgani, P., Van Veen, B., Kanidou, D., De Adelhart Toorop, R., & Woltjer, G. (2023). True Price Assessment Method for Agri-food Products. <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek->
9. Galgani, P., Woltjer, G., De, R., Toorop, A., De Groot Ruiz, A., Schoenmaker, D., Berntsen, P., Vermeulen, W., Lansink, A. O., Hoosemans, R., Nuhoff-Isakhanyan, G., Baltussen, W., Van Den Idsert, B., Varoucha, E., & Harmens, R. (2021). Valuation Framework for True Price Assessment of Agri-food Products Valuation Framework for True Price Assessment of Agri-food Products Acknowledgements: Evelien den Olde Acknowledgements: TKI TU en AF. www.trueprice.org
10. Hendriks, S., De Groot Ruiz, A., Acosta, M. H., Baumers, H., Galgani, P., Mason-D’croz, D., Godde, C., Waha, K., Kanidou, D., Von Braun, J., Benitez, M., Blanke, J., Caron, P., Fanzo, J., Greb, F., Haddad, L., Herforth, A., Jordaan, D., Masters, W., ... Watkins, M. (2021). A paper from the Scientific Group of the UN Food Systems Summit The True Cost and True Price of Food. <https://sc-fss2021.org/>
11. Michalke, A., Stein, L., Fichtner, R., Gaugler, T., & Stoll-Kleemann, S. (2022). True cost accounting in agri-food networks: a German case study on informational campaigning and responsible implementation. *Sustainability Science*, 17(6), 2269–2285. <https://doi.org/10.1007/s11625-022-01105-2>
12. Ministère de l’Agriculture et de la Souveraineté alimentaire. (2019, February 11). EGalim 1: ce que contient la loi Agriculture et Alimentation.
13. Price, T. (2019). A roadmap for true pricing.
14. Sandhu, H., Regan, C., Perveen, S., & Patel, V. (2021). True Cost Accounting for Food; Balancing the Scale; First Edition.
15. True Pricing Foundation, & Impact Economy Foundation. (2020). Principles for True Pricing - Consultation Draft. www.trueprice.org.
16. von Braun, J., & Hendriks, S. L. (2023). Full-cost accounting and redefining the cost of food: Implications for agricultural economics research. *Agricultural Economics (United Kingdom)*, 54(4), 451–454. <https://doi.org/10.1111/agec.12774>
17. Wageningen University. (2022, October 27). Does true price influence consumer purchasing behaviour?

MET DE FINANCIËLE STEUN VAN

**AGENTSCHAP
LANDBOUW &
ZEEVISSERIJ**

Vlaanderen
is landbouw & visserij

Funded by
the European Union